

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

DEJEPIS

(Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť)

PRÍLOHA ISCED 3A

Posúdila a schválila ÚPK pre dejepis

Bratislava 2010

CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO PREDMETU

Dejepis spolu s humánnou zložkou zemepisu a občianskou náukou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi v integratívnych vzťahoch predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. Tí si v ňom postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s historickým procesom ako jedným zo základných predpokladov komplexného poznávania sveta a ľudskej spoločnosti.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie continuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Pričom kladie dôraz na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov. Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasť kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom:

- poznávať históriu, ktorá nepredstavuje uzavretú minulosť (sumu faktov a letopočtov) so vždy konečnými a jednostrannými interpretáciami
- poznávať históriu, ktorá je výsledkom mnohostranného a protirečivého procesu
- poznávať históriu na základe kritickej analýzy primeraných multiperspektívnych (mnohostranných) školských historických prameňov, ktoré považujeme za základný prostriedok nadobúdania spôsobilosti rozumieť dejinám, preto aj za integrálnu súčasť didaktického systému výučby dejepisu i učebníc dejepisu
- rozvíjať komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, prostredníctvom ktorých žiaci riešia uvedené úlohy a problémy
- rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti
- závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení

OBSAH VZDELÁVANIA – OBSAHOVÝ A VÝKONOVÝ ŠTANDARD

Tematický celok	Obsahový štandard		Výkonový štandard
	Téma	Pojmy	
Z regiónu do minulosti	čas a priestor	pamäť, tradícia, kultúra, dedičstvo, (UNESCO)	<p><i>Žiaci:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>identifikujú stopy minulosti vo svojom okolí,</i> - <i>rozpoznávajú kultúrnu a národnostnú rôznorodosť regiónu</i> - <i>používajú periodické termíny – medzníky, - pracujú s časovým diagramom (časovou priamkou),</i> - <i>zostavia chronologickú tabuľku,</i> - <i>rozpoznávajú rôzne druhy historických prameňov,</i> - <i>zostavia chronologickú a synchronnú tabuľku v kontexte svojho regiónu,</i> - <i>špecifikujú postupne súbor adekvátnych analytických otázok k školským, historickým písomným prameňom,</i> - <i>rozpoznávajú postupne, že história sa interpretuje rôznym spôsobom,</i> - <i>vystihnú znaky priamej demokracie, analyzujú oslavnú reč Perikla nad hrobmi padlých,</i> - <i>analyzujú Tukydidovu a Plutarchovu charakteristiku Perikla ako politika,</i> - <i>porovnávajú antickú demokraciu s modernou demokraciou,</i> - <i>zhodnotia význam kalokagatie pre súčasnosť,</i> - <i>špecifikujú podmienky vzniku kresťanstva v období rímskeho cisárstva,</i> - <i>porovnávajú politický systém aténskej demokracie a rímskej republiky,</i> - <i>zovšeobecnia civilizačný odkaz antiky pre súčasnosť,</i> - <i>identifikujú sociálnu štruktúru spoločnosti v období raného a vrcholného stredoveku,</i> - <i>charakterizujú premeny stredovekého štátu,</i> - <i>nakreslia graf lénnych vzťahov,</i> - <i>rozlíšia pojmy vazal, poddaný,</i> - <i>analyzujú príčiny napätia medzi svetskou a cirkevnou mocou,</i> - <i>odhalia zany meds meson a dedinou,</i>
		chronológia synchron, asynchron periodizácia	
Historikova dielňa	osobitosti historikovo poznávania	metódy práce historika	
	historické pramene	klasifikácia	
Fenomény antického sveta	odkaz antiky	antická demokracia	
	antický človek	vzdelanosť a kultúra	
Fenomény stredovekého sveta	kresťanstvo	kresťanstvo – zrod	
	feudalizmus	feudum, monarchia, stavy, svetská vs. cirkevná moc,	
Fenomény stredovekého sveta	stredoveký človek	hrad, mesto dedina, kláštor	
	kultúra stredoveku	kresťanstvo a islam, vzdelanosť, kultúra európskeho Západu a Východu	

<p>Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline</p>	<p>Veľká Morava</p>	<p>kontinuita osídlenia</p> <p>kmeňové zväzy</p> <p>byzantská misia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vesting <i>specific snaky</i> <i>kráľovského mesta,</i> - rozoznajú <i>dôsledky Veľkej schizmy,</i> - vesting <i>spoločné a rozdielne snaky kresťanstva a islamu,</i> - analyzujú <i>proces reconquisty,</i> - porovnajú <i>postavenie panovníka západnej Európy s Byzantskou ríšou,</i>
	<p>život našich predkov</p>	<p>hradisko</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vymedzia <i>pravlasť Slovanov,</i> - rozoznajú <i>migračné prúdy Slovanov,</i> - zdôvodnia <i>slovansko-avarské spolužitie,</i> - vyberú z <i>Fredegarovej kroniky informácie o Samovi a jeho ríši,</i> - rekonštruujú <i>na základe hmotných prameňov život na slovanskom hradisku,</i> - vysvetlia <i>okolnosti vzniku Veľkej Moravy,</i> - odhalia <i>príčiny a dôsledky napätia medzi Mojmirom a Pribinom, Rastislavom a Svätoplukom,</i> - identifikujú <i>vzťahy medzi Veľkou Moravou a Franskou ríšou,</i> - špecifikujú <i>pôsobenie Konštantína, Metoda a Gorazda na Veľkej Morave,</i> - analyzujú <i>list Rastislava Michalovi III.,</i> - odhalia <i>príčiny sporov o slovanskú liturgiu na základe analýzy prameňov,</i> - zaujmú <i>postoj k rôznym názorom na formovanie slovenskej etnickej identity</i>
<p>Uhorské kráľovstvo</p>	<p>panovník, dynastia</p> <p>tatársky vpád</p>	<p>začleňovanie územia Slovenska do Uhorského kráľovstva,</p> <p>formovanie slovenskej etnickej identity,</p> <p>etnický obraz stredovekého Uhorska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zdôvodnia <i>postupnosť procesu začleňovania územia Slovenska do Uhorského kráľovstva,</i> - analyzujú <i>Ponaučenia kráľa Štefana synovi Imrichovi,</i> - vymedzia <i>špecifické znaky mnohonárodnostného uhorského štátu,</i> - zhodnotia <i>na základe analýzy význam Zlatej buly,</i> - identifikujú <i>dôsledky tatárskeho vpádu do Uhorska</i> - analyzujú <i>Privilegium pro Slavis ako dôkaz formovania slovenskej etnickej identity,</i> - analyzujú <i>mestské privilégia na príkladoch stredovekých miest,</i> - zostavia <i>obrazový materiál architektonických pamiatok zo slovenskej gotickej cesty,</i>
	<p>formovanie Uhorského kráľovstva</p>	<p>župa,</p> <p>cirkevná správa,</p> <p>mestá, mestské privilégia,</p> <p>kolonizácia,</p> <p>baníctvo,</p> <p>uhorskí magnáti,</p> <p>poddaní, nevoľníci</p> <p>dynastická politika,</p> <p>únie,</p> <p>Višegrad</p>	<p>spôsob fungovania a</p>

Fenomény novovekého sveta	organizácie štátu Uhorsko vo vzťahu k českému a poľskému kráľovstvu	husíti, bratrci obchod, slovenská gotická cesta, humanizmus a renesancia	<ul style="list-style-type: none"> - <i>vpádov do Uhorska,</i> - <i>identifikujú sociálnu štruktúru uhorského kráľovstva,</i> - <i>zhodnotia kultúrny rozvoj Uhorska za vlády Mateja Korvína,</i>
	vzdelanosť a kultúra uhorského stredoveku	kníhtlač, humanizmus renesancia, reformácia, protireformácia osvietenstvo	<ul style="list-style-type: none"> - <i>identifikujú základné znaky kníhtlače ako média,</i> - <i>zaujímajú postoj v problémovej diskusii: tlačená kniha versus elektronická kniha,</i> - <i>porovnávajú možnosti slobody prejavu v stredoveku a novoveku,</i> - <i>analyzujú pojmy humanizmus a renesancia,</i> - <i>vytvoria mentálnu mapu pojmov, ktoré súvisia so stredovekým a novovekým myslením,</i>
	novoveké myslenie a kultúra	mešťan podnikateľ	<ul style="list-style-type: none"> - <i>vymedzia na základe analýzy prameňov príčiny reformácie,</i> - <i>vymedzia hlavné dôsledky reformačného procesu,</i> - <i>vysvetlia rozhodnutia Tridentského koncilu v kontexte reakcie katolíckej cirkvi na reformáciu,</i>
	novoveký človek	absolutizmus, parlamentarizmus, revolúcie	<ul style="list-style-type: none"> - <i>charakterizujú na základe písomných prameňov činnosť jezuitov,</i> - <i>posúdia význam meštianskej vrstvy ako nového prvku v stredovekej a ranonovovekej spoločnosti,</i> - <i>zostavia porovnávaciu tabuľku základných znakov absolutizmu a parlamentarizmu,</i> - <i>analyzujú Habeas corpus act a Bill of rights.</i>
Habsburská monarchia v novoveku	premeny novovekého štátu	deklarácia nezávislosti USA	<ul style="list-style-type: none"> - <i>aplikujú svoje poznatky o ľudských právach analýzou Deklarácie nezávislosti USA,</i> - <i>vymedzia základné medzníky vývoja francúzskej revolúcie,</i> - <i>analyzujú Deklaráciu práv človeka a občana,</i> - <i>zhodnotia pozitíva a negatíva revolúcie,</i> - <i>zostavia mentálnu mapu jednotlivých etáp francúzskej revolúcie,</i>
	vláda z vôle občana	republika, jakobínsky teror	
		Moháč, Habsburgovci, stavovský odboj (František II. Rákoci), reformácia, protireformácia, satumársky mier, rozdelenie Uhorska,	
	revolúcia bez mantinelov koniec stredovekého Uhorska	Slovensko na hranici Osmanskej ríše osvietenský absolutizmus, jezuitský a tereziánsky školský systém , koniec nevoľníctva,	<ul style="list-style-type: none"> - <i>identifikujú príčiny a dôsledky nástupu Habsburgovcov na uhorský trón,</i> - <i>zovšeobecnia dôsledky tureckej prítomnosti v Uhorsku,</i> - <i>vymedzia príčiny a dôsledky protihabsburských povstaní na jednom príklade,</i> - <i>porovnávajú proces reformácie a protireformácie v Uhorsku v kontexte Európy,</i>
	Turci v Uhorsku	náboženská tolerancia	<ul style="list-style-type: none"> - <i>zhodnotia význam</i>

	<p>človek osvietenstva</p> <p>Habsburgovci v európskej politike</p>	<p>súperenie o hegemoniu s Francúzskom, vznik prusko – rakúskeho súperenia</p>	<p><i>Satumarského mieru pre uhorskú šľachtu a Habsburgovcov na základe analýzy prameňov,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>vymedzia znaky osvietenského absolutizmu,</i> - <i>porovnajú osvietenský absolutizmus a absolutizmus,</i> - <i>analyzujú najvýznamnejšie reformy Márie Terézie a Jozefa II.,</i> - <i>zaujmu postoj k jednotlivým osvietenským reformám,</i> <p>- <i>vymedzia príčiny a dôsledky súperenia Habsburgovcov o hegemoniu v Európe.</i></p>
--	---	--	--

Tematický celok	Obsahový štandard		Výkonový štandard
	Téma	Pojmy	
Zrod modernej doby a nacionalizmu	stabilita vs. zmena	cisárstvo, Napoleonove výboje, reštaurácia	<p><i>Žiaci:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - analyzujú príčiny vzniku cisárstva, - rozlíšia charakter vojen počas revolúcie a v období Napoleonovej vlády, - vyjadria svoj postoj k dobyvačným vojnám Napoleona, - analyzujú Code civil, - zovšeobecnia typické znaky Občianskeho zákonníka, - rozlíšia multiperspektívny pohľad na osobnosť Napoleona Bonaparte, - analyzujú historický obraz ako školský historický obrazový prameň, - analyzujú karikatúru ako školský historický obrazový prameň, - analyzujú Viedenský kongres, - zhodnotia úlohu Svätej aliance pre Európu, - identifikujú znaky priemyselnej revolúcie, - zovšeobecnia znaky vznikajúcej industriálnej spoločnosti, - identifikujú znaky kapitalistickej spoločnosti, - analyzujú zjednocovací proces v Nemecku a Taliansku, - porovnajú spôsob zjednocovania Nemecka a Talianska, - zovšeobecnia znaky národného štátu, - analyzujú jednotlivé politické a ideologické prúdy, - porovnajú jednotlivé politické a ideologické prúdy, - zovšeobecnia ich konkrétne riešenia politických a sociálnych problémov, - vystihnú každodennosť jednotlivých sociálnych vrstiev v 19. storočí, - identifikujú predpoklady rozvíjania národného povedomia slovenských vzdelancov, - špecifikujú ciele maďarského národného hnutia, - rozpoznajú základné aktivity troch generácií národne uvedomelých vzdelancov, - porovnajú spoločné a rozdielne spôsoby, výsledky v činnosti troch generácií národne uvedomelých vzdelancov, - zhodnotia význam činnosti troch
	premeny spoločnosti		
Moderný slovenský národ	národný štát moderné politické prúdy, človek moderného veku	Svätá aliancia, jar národov, podoby priemyselných revolúcií, kapitalizmus a nové mocnosti,	
	tri generácie národne uvedomelých vzdelancov	vznik Nemecka a Talianska	
	Slováci v revolúcii 1848/49	konzervativizmus, liberalizmus, nacionalizmus, socializmus, kapitalista, robotník, vedec, ženská otázka, život – mesto, vidiek	
		spisovný jazyk, maďarské národné hnutie, učenecká fáza národného hnutia (Bernolák, Palkovič)	
		všeslovenská vzájomnosť (Kollár, Šafárik), politické programy (Štúr), od kultúrnych k politickým požiadavkám	

<p>Európska expanzia 1492 – 1914</p>	<p>objavitelia, dobyvatelia</p> <p>kolónie, impérium</p> <p>objavitelia a objavení</p>	<p>Slováci medzi Viedňou a Budapešťou</p> <p>hľadanie cesty do Indie, cesta okolo sveta, koloniálne ríše, kolonizátor</p> <p>zámorský obchod, europeizácia, delenie sveta, stret kultúr, rasizmus</p> <p>európska rovnováha, imperializmus, regionálne konflikty, Trojspolok, Dohoda,</p>	<p><i>generácií národne uvedomelých vzdelancov,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>analyzujú politický program – Žiadosti slovenského národa,</i> - <i>zovšeobecnia ciele politického programu Slovákov,</i> - <i>analyzujú revolučné roky v Rakúskej monarchii v kontexte slovenského národného hnutia,</i> - <i>rozlíšia pozitívne a negatívne výsledky revolučných rokov,</i> - <i>vymedzia spoločné znaky revolúcií v Európe,</i> - <i>zhodnotia výsledky revolučných rokov z pohľadu jednotlivých sociálnych vrstiev,</i> - <i>identifikujú predpoklady a príčiny zámorských objavov,</i> - <i>analyzujú zmeny v technológii stavby nového typu lode – karavely,</i> - <i>rekonštruujú pomocou dejepisnej a obrysovej mapy jednotlivé objavné plavby,</i> - <i>simulujú záznamy v lodných denníkoch,</i> - <i>rozlíšia dôsledky zámorských objavov pre kolónie a Európu,</i> - <i>zaujmú postoj v problémovej diskusii: pokrok a násilie - stretávanie sa s novými duchovnými a kultúrnymi hodnotami a technikami,</i> - <i>analyzujú príčiny vzniku svetového trhu a obchodu,</i> - <i>interpretujú pomocou grafu obchod v trojuholníku,</i> - <i>dokumentujú na príkladoch zmenu životného štýlu pod vplyvom európskej expanzie,</i> - <i>zdokumentujú rozdelenie kolónii európskych veľmocí na začiatku novoveku,</i> - <i>porovnajú rozdelenie kolónii na konci 19. a začiatku 20. storočia,</i> - <i>zdôvodnia záujem o nové územné prerozdelenie sveta koncom 19. storočia a na začiatku 20. storočia,</i> - <i>vytvoria mentálnu mapu najvýznamnejších medzníkov európskej expanzie 1492-1914,</i> - <i>analyzujú príčiny zlyhania európskej rovnováhy,</i> - <i>zhrnú podstatné znaky imperializmu,</i> - <i>analyzujú situáciu veľmocenskej politiky v 2.polovici 19. storočia,</i>
<p>od koncertu veľmocí k prvej svetovej vojne</p>	<p>zápas o veľmocenské postavenie</p>	<p>európska rovnováha, imperializmus, regionálne konflikty, Trojspolok, Dohoda,</p>	<p><i>generácií národne uvedomelých vzdelancov,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>analyzujú politický program – Žiadosti slovenského národa,</i> - <i>zovšeobecnia ciele politického programu Slovákov,</i> - <i>analyzujú revolučné roky v Rakúskej monarchii v kontexte slovenského národného hnutia,</i> - <i>rozlíšia pozitívne a negatívne výsledky revolučných rokov,</i> - <i>vymedzia spoločné znaky revolúcií v Európe,</i> - <i>zhodnotia výsledky revolučných rokov z pohľadu jednotlivých sociálnych vrstiev,</i> - <i>identifikujú predpoklady a príčiny zámorských objavov,</i> - <i>analyzujú zmeny v technológii stavby nového typu lode – karavely,</i> - <i>rekonštruujú pomocou dejepisnej a obrysovej mapy jednotlivé objavné plavby,</i> - <i>simulujú záznamy v lodných denníkoch,</i> - <i>rozlíšia dôsledky zámorských objavov pre kolónie a Európu,</i> - <i>zaujmú postoj v problémovej diskusii: pokrok a násilie - stretávanie sa s novými duchovnými a kultúrnymi hodnotami a technikami,</i> - <i>analyzujú príčiny vzniku svetového trhu a obchodu,</i> - <i>interpretujú pomocou grafu obchod v trojuholníku,</i> - <i>dokumentujú na príkladoch zmenu životného štýlu pod vplyvom európskej expanzie,</i> - <i>zdokumentujú rozdelenie kolónii európskych veľmocí na začiatku novoveku,</i> - <i>porovnajú rozdelenie kolónii na konci 19. a začiatku 20. storočia,</i> - <i>zdôvodnia záujem o nové územné prerozdelenie sveta koncom 19. storočia a na začiatku 20. storočia,</i> - <i>vytvoria mentálnu mapu najvýznamnejších medzníkov európskej expanzie 1492-1914,</i> - <i>analyzujú príčiny zlyhania európskej rovnováhy,</i> - <i>zhrnú podstatné znaky imperializmu,</i> - <i>analyzujú situáciu veľmocenskej politiky v 2.polovici 19. storočia,</i>

<p>Slováci v Rakúsko – Uhorsku</p>	<p>mnohonárodná monarchia</p> <p>politické aktivity Slovákov</p> <p>premeny Slovenska</p>	<p>dualizmus, maďarizácia, modernizácia,</p> <p>slovenská otázka, politické strany,</p> <p>industrializácia Uhorska</p> <p>vysťahovalectvo, mesto, dedina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>identifikujú príčiny vzniku veľmocenských blokov,</i> - <i>rozlíšia ciele Trojspolku a Dohody,</i> - <i>analyzujú príčiny napätia a konfliktov na začiatku 20. storočia,</i> - <i>vymedzia príčiny I. svetovej vojny,</i> - <i>analyzujú príčiny a dôsledky nového štátoprávneho usporiadania monarchie,</i> - <i>rozpoznajú spoločné a rozdielne mocenské inštitúcie v jednotlivých častiach monarchie,</i> - <i>špecifikujú postavenie Slovákov v monarchii,</i> - <i>analyzujú politický program Memorandum národa slovenského,</i> - <i>porovnajú Memorandum a Žiadosti,- rozlíšia ciele Starej a Novej Školy,</i> - <i>rozpoznajú okolnosti vzniku a ciele prvých politických strán na Slovensku,</i> - <i>rozpoznajú ciele maďarizácie v školskej oblasti na konkrétnom príklade,</i> - <i>zhodnotia význam Matice slovenskej a kultúrnych spolkov v živote Slovákov,</i> - <i>zaujmú postoj v problémovej diskusii: vzťah väčšina a menšina v mnohonárodnostnom štáte,</i> - <i>vypátrajú, ako sa národnostná rôznorodosť monarchie prejavila aj v historických osudoch ich rodiny,</i> - <i>identifikujú proces modernizácie monarchie v druhej polovici 19. storočia,</i> - <i>porovnajú spôsob života a obživy v meste a na dedine v monarchii koncom 19. storočia a na začiatku 20. storočia,</i> - <i>vymedzia príčiny a dôsledky ďalšej vysťahovaleckej vlny Slovákov do zámoria,</i> - <i>špecifikujú spôsob života Slovákov v USA.</i>
---	---	---	---

Tematický celok	Obsahový štandard		Výkonový štandard
	Téma	Pojmy	
Prvá svetová vojna	zákopová vojna	život v zákopoch, život v zázemí, veda ako zbraň,	<p><i>Žiaci:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zovšeobecnia príčiny prvej svetovej vojny, - rozoznajú kľúčové medzníky priebehu vojny, - rekonštruujú život vojakov v zákopoch, - rekonštruujú život v zázemí, - analyzujú plagát ako súčasť vojnovnej propagandy, - zdôvodnia používanie nových zbraní vo vojne v období industriálnej spoločnosti, - zostavia sprievodcu po cintorínoch, pomníkoch či pamätníkoch v mieste svojho bydliska, - zhodnotia dôsledky vojny, - identifikujú geopolitické zmeny po prvej svetovej vojne, - zostavia mentálnu mapu nástupníckych štátov, - simulujú: vylepšovanie mieru po prvej svetovej vojne, - vystihnú situáciu na Slovensku v priebehu vojny, - zdôvodnia prítomnosť vojenských operácií na území Slovenska,
	versailleský systém	dôsledky vojny, nová mapa Európy	
Slováci a vznik ČSR	slovenská spoločnosť počas vojny	idea vzniku Československa, československý odboj, politické programy	<ul style="list-style-type: none"> - vymedzia medzníky domáceho a zahraničného odboja, - analyzujú politické dokumenty: <i>Clevelandská dohoda, Pittsburgská dohoda, Martinská deklarácia,</i> - zaujmú postoj k významu vzniku ČSR (28. X.1918),
	cesta k československému štátu	ČSR v geopolitike	

<p>Na ceste k druhej svetovej vojne</p>	<p>podoby totality a demokracie</p>	<p>bolševický prevrat, komunizmus, moderná demokracia (Veľká Británia, USA), fašizmus a nemecký národný socializmus</p>	<p><i>Žiaci:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozlíšia znaky totalitného politického systému v Rusku a ZSSR (1917-1953), - špecifikujú znaky totalitných politických systémov v Taliansku a Nemecku, - odhalia na konkrétnych príkladoch ciele, propagandy totalitných režimov, - vymedzia znaky demokratických politických systémov v medzivojnovom období, - zhodnotia úroveň ľudských a občianskych práv v tomto období, - identifikujú príčiny vzniku II. svetovej vojny, - rozčlenia jednotlivé etapy priebehu druhej II. svetovej vojny, - zdokumentujú holokaust na konkrétnom príbehu, - rekonštruujú podobu protifašistického odboja na konkrétnom príbehu, - identifikujú ciele a prostriedky vojnovnej propagandy bojujúcich strán na konkrétnych príkladoch, - dokážu vplyv vedy a techniky na priebeh totálnej vojny, - špecifikujú dôsledky II. svetovej vojny,
<p>Konflikt ideológií</p>	<p>druhá svetová vojna</p>	<p>Európa pod nemeckou Hegemóniou, plán Barbarossa, japonská expanzia, protifašistická koalícia, odboj, život v čase vojny, holokaust, šoa, Osvienčim, dôsledky vojny, etnické čistky</p>	<ul style="list-style-type: none"> - identifikujú príčiny vzniku bipolárneho sveta, - zdokumentujú podstatné príklady krízových javov rozdeleného sveta (1956- 1989), - zdôvodnia vplyv perestrojky a glasnosti na vnútropolitický vývoj štátov východného bloku, - zaujmú postoj v problémovej diskusii: izraelsko-arabské spolužitie, - zhodnotia proces dekolonizácie v 2. polovici 20. storočia, - zdôvodnia príčiny pádu železnej opony, - identifikujú podstatné príklady doformovania slovenského moderného národa,
<p>Premeny Československa</p>	<p>studená vojna</p> <p>krízy v sovietskom bloku</p> <p>medzivojnové Československo a Slováci</p>	<p>rozdelenie sveta, od výstavby k pádu berlínskeho múru, maďarská revolúcia, karibská kríza, Solidarita, perestrojka, glasnost, Blízky východ, Ázia rok Afriky,</p> <p>doformovanie slovenského moderného národa, politický systém, menšiny, zmeny slovenskej spoločnosti, slovenské politické prúdy, slovenská kultúra,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analyzujú teóriu čechoslovakizmu, - špecifikujú znaky politického systému ČSR, - analyzujú hospodárske, sociálne a kultúrne podmienky v ČSR, - rozlíšia hlavné prúdy slovenskej politickej scény v rámci ČSR - zaujmú postoj k prejavom centralizmu a autonomizmu,

<p>Integrácia Európy</p>	<p>Slovenská republika (1939 -1945)</p>	<p>autoritatívny režim, židovský kódex, protifašistický odboj, SNP, Slováci na bojiskách druhej svetovej vojny, každodennosť,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozoznajú príčiny a dôsledky Mníchovskej dohody a Viedenskej arbitráže, - zaujmú postoj v problémovej diskusii: politika ústupkov verzus úsilie o mier, - odhalia príčiny vzniku autonómie a slovenského štátu, - rozoznajú kľúčové medzníky vnútropolitického a zahraničnopolitického vývoja Slovenskej republiky, - analyzujú hospodárske, sociálne a kultúrne podmienky, - objasnia riešenie židovskej otázky na konkrétnom príbehu, - analyzujú židovský kódex, - zaujmú postoj k rôznym názorom na SNP, - vyhľadajú príklady účasti Slovákov na bojiskách II. svetovej vojny, - zdokumentujú na konkrétnych príbehoch každodenný život v Slovenskej republike, - vytvoria projekt: Slovenská republika (1939-1945) očami pamätníkov,
	<p>Slovensko v komunistickom Československu</p>	<p>od ľudovej demokracie ku komunistickej totalite, odsun Nemcov, maďarská otázka, februárový prevrat, podoby totality a jej obeť, odpor proti totalite, pražská jar, normalizácia, podoby socialistickej každodennosti,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozoznajú medzníky vnútropolitického vývoja ČSR v rokoch 1945-1948, - zdokumentujú prípravu komunistov na prevzatie a uskutočnenie moci v roku 1948, - vymedzia príčiny a dôsledky začlenenia ČSR do sovietskeho bloku, - identifikujú na konkrétnych príkladoch formy odporu proti komunistickej totalite, - vymedzia príčiny a dôsledky reformného procesu v roku 1968, - zaujmú postoj v problémovej diskusii: socializmus s ľudskou tvárou?, - vysvetlia dôsledky obdobia tzv. normalizácie, - zdokumentujú na konkrétnych príbehoch rôzne podoby každodenného života v komunistickej totalite (1948-1989),
	<p>pád železnej opony</p>	<p>EHS, Európska únia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vysvetlia mocenské a politické dôvody euroatlantickej hospodárskej a vojenskej spolupráce,

<p>Vznik Slovenskej republiky (1993)</p>	<p>globalizácia</p>	<p>nežná revolúcia, rozdelenie Česko- Slovenska, vznik Slovenskej republiky, Slovenská republika a EU,</p> <p>krízové javy (Balkán)</p> <p>globálna dedina, terorizmus, ekológia,</p> <p>informačná explózia mediálny svet</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozoznajú kľúčové medzníky procesu európskej integrácie (od idey k realizácii), - identifikujú podstatné problémy procesu európskej integrácie - rozoznajú kultúrne európske Hodnoty, - zaujmú postoj k inakosti spoločnej Európy, - posúdia dôležitosť zachovania národných hodnôt a tradícií v kontexte európskej integrácie, - zdokumentujú krízové javy v Európe i vo svete po roku 1989, - vymedzia príčiny a dôsledky zrušenia komunistického režimu v Československu, - identifikujú príčiny a dôsledky rozdelenia Československa, - diskutujú o význame vzniku Slovenskej republiky v roku 1993, - rozoznajú kľúčové medzníky vývoja Slovenskej republiky po roku 1993, - špecifikujú globálne problémy súčasného sveta, - zdokumentujú na konkrétnych príkladoch klady a zápory globalizačných tendencií, - čítajú kriticky jednotlivé médiá, - rozlišujú primárne a sekundárne pramene, - uvedomujú si, že záznam o minulosti možno interpretovať rôznym spôsobom, - vcítia sa do situácie ľudí, ktorí boli zainteresovaní na historických udalostiach, - verbalizujú neverbálne (obrazové) pramene ako zdroj historických informácií, - analyzujú grafické pramene (mapa, gráf, diagram, tabuľka), - analyzujú film ako školský historický prameň.
---	---------------------	--	---

ZÁKLADNÉ PREDMETOVÉ KOMPETENCIE (SPÔSOBILOSTI)

Žiaci si kladú otázky a:

❖ **použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií**

- **s historickým časom**
  - zaradovať historické fakty, udalosti, javy, procesy v chronologickej postupnosti
  - zaradovať historické fakty, udalosti, javy, procesy do synchronných celkov
  - rozpoznať nerovnomernosť historického vývoja na základe prijatých kritérií
  - identifikovať rôzne časové štruktúry historického vývoja
  - používať periodické termíny – medzníky ako jeden z prostriedkov orientácie v minulosti
- **s historickým priestorom**
  - rozlišovať medzi miestnymi, regionálnymi, národnými, globálnymi historickými javmi a procesmi
  - vystihnúť základné vývinové charakteristiky miestnych, regionálnych, národných, globálnych historických javov a procesov a prepojenosť medzi nimi
  - chápať vzájomnú prepojenosť a podmienenosť hospodárstva, politiky, sociálnej organizácie a kultúry
  - chápať vzťahy medzi individuálnym a sociálnym životom
  - chápať úlohu osobností v dejinách
- **s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi**
  - vyčleniť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces
  - charakterizovať historické udalosti, javy, procesy na základe určujúcich znakov
  - určiť príčiny a vymedziť dôsledky historických udalostí, javov a procesov
  - vymedziť a popísať charakteristické znaky jednotlivých historických období, civilizácií, kultúr
  - objasniť vývinové a typologické zvláštnosti historických období, civilizácií v jednotlivých krajinách, oblastiach a regiónoch
  - charakterizovať vzhľadom na historickú podmienenosť ekonomické, sociálne, politické a kultúrne faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj
  - určiť vzhľadom na historickú situáciu význam a úlohu jednotlivých oblastí života spoločnosti a človeka, predovšetkým mytológiu, náboženstvo, vedy, umenie, každodenný život
- ❖ **- aplikujú ich v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri analýze školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňov - stopách po minulosti**
  - pri vymedzovaní predmetu skúmania
  - pri analyzovaní štruktúry problému
  - pri rozlišovaní kľúčových problémov, otázok
  - pri vyjadrovaní toho, čo už vieme a čo ešte musíme odhaliť
  - pri myslení v alternatívach

- pri vytvorení plánu skúmania
  - pri komunikácii v „skúmateľskom“ tíme o výsledkoch skúmania
  - pri vytváraní záznamu zo skúmania
- ❖ - **pri vyhľadávaní relevantných informácií**
- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických i z textov kombinovaných
  - z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok
  - z odbornej, populárno-vedeckej literatúry a historickej beletrie
- ❖ - **pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty**
- pri vyberaní informácií
  - pri organizovaní informácií
  - pri porovnávaní informácií
  - pri rozlišovaní informácií
  - pri zaraďovaní informácií
  - pri kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií
- ❖ - **pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu**
- pri zoradení výsledkov
  - pri rozpoznaní podstatného od nepodstatného
  - pri určovaní podstatného, kľúčového
  - pri integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca
  - pri vyhodnocovaní správnosti postupu
  - pri tvorbe súboru vlastných prác (portfólio)

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

Spracovali: PhDr. Samuel **JOVANKOVIČ**
Doc. PaedDr. Viliam **KRATOCHVÍL**, PhD.
PaedDr. Hana **MLYNARČÍKOVÁ**